

**Муниципальное общеобразовательное учреждение
«Мустаевская средняя общеобразовательная школа
имени Шабдара Осыпа»**

<p>Рассмотрена и принята на заседании педагогического совета протокол № <u>1</u> от <u>28.08.2020</u>..г.</p>	<p align="center">Утверждена приказом № <u>70</u> от <u>30.08</u> 2020.г. Директор школы <i>Шкалина А.Д.</i></p>
---	---

**Рабочая программа
по марийскому языку
в дошкольной группе
на 2020-2025 учебный год**

Составитель:

Шкалина Алефтина Дмитриевна
воспитатель

Мустаево
2020 г.

Пояснительная записка.

Одним из важных аспектов обучения и воспитания детей является приобщение их к марийскому языку. Обучение марийскому языку проводится с детьми 5-7 лет, отводится 2 занятия в неделю. Основной задачей изучения марийского языка является формирование и развитие первоначальных умений и навыков практического владения марийским языком в устной форме. При овладении марийским языком большую роль играет заучивание наизусть стихотворений, загадок, считалок, рифмовок. Воспитатель выбирает тексты для заучивания, учитывая календарные даты, сезонность и конкретные речевые возможности детей. Чтение, рассказывание сопровождается показом иллюстрации.

Тылзе	Занятийын темыже	Цель-влак	Литература
С Е Н Т Я Б Р Ь 1 А Р Н Я.	1)Марий Эл- шочмо вер	Марий Эл республик нерген йоча-влакын палымыштым ушештарен пенгыдемдаш Марий йылмым тунемаш йоча-шамычым кумыландаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 13-14 стр.
	2)А Мичурин-Азмекей «Шочмо верем, моторем»	А Мичурин-Азмекейын «Шочмо верем,моторем» ойлымашыж гоч шочмо эл деке кугешнымашым шочыкташ	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенкоков В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 106 стр.
С Е Н Т Я Б Р Ь 2 А Р Н Я.	1)«Йочасадыште»	Йочасадыш йывыртен кошташ кумыландаш Ваш-ваш келшен илаш кулмо нерген мутлынымашым эртараш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 39-41 стр.
	2) «Лу изак-шоляк» Йомак-ойлымаш	«Лу изак-шоляк» йомак- ойлымаш гоч «келшымаште вий» ойым йоча-влаклан умылтараш	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 107-109 стр.
С Е Н Т Я Б Р Ь 3 А Р Н Я.	1)«Модыш»	Икшыве-влакын модыш тема дене кылдалтше шомак-влак дене мутерыштым пойдараш, икте-весе дене келшымаш кылым кучаш тараташ	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 34. тр.
	2)К.Беляевын «Поезд» почеламутшым тунеммаш	К.Беляевын «Поезд» почеламут гоч йырым- йырысе илышым йоча- влаклан кумданрак пален	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш»

		налаш тараташ	Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 37. тр.
С Е Н Т Я Б Р Ь 4 А Р Н Я.	1)«Пакчаште»	Йоча-влакын мутерыштым количественно, да качественно пойдараш	Иванова З. К., Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 17-18 стр.
	2)«Айдеме да шурно пырче»	«Айдеме да шурно пырче» Йомак гоч киндын устембаке кужу да неле корным эртымж нерген йоча-влакым палдараш, киндым перегаш кумыландаш	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш, 1994 72-74 стр.
О К Т Я Б Р Ь 1 А Р Н Я.	1)«Садвечыште»	«Садвечыште» тема дене кылдаше шомак-влак дене икшыве-влакын мутерыштым пойдараш Кыртмен пашам ыштыше айдеме чапле саскан лиш, йоча-влаклан умылтараш	Иванова З. К., Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 19-22 стр.
	2)Э.Анисимов «Садвечыште» (Сливе. Олмапу. Вишне.)	Йоча-влакым ойыштым грамматически чын чонаш, шонымашым курлт де ойлаш туныкташ	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш, 1994 113 стр.
О К Т Я Б Р Ь 2 А Р Н Я.	1)«Емыж»	Йоча-влакым изинекак паша деке шумандаш кумыландаш, емыж лумым шарнаш кумыландаш	Иванова З. К., Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 19 стр.
	2)Э.Анисимов «Садвечыште» (Ломбо. Полан. Пызле)	Э.Анисимовын «Садвечыште» Почеламут аршашыже гочын йылме лывыртыме пашам эргарымаш	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш, 1994 113 стр.
О К Т Я Б Р	1)«Еш»	Ача-авам пагалаш кумыландаш, нуно икшывыштын эн кулешан айдеме улмышт нерген мутланымашым йоча-влак дене эртараш	Иванова З. К., Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996

Б З А Р Н Я.			24 стр.
	2)«Акаж ден шужарже» Васильев И.	Коча-ковам чаманаш ньога-влакым кумыландаш, Васильевым ойлымашыж негызеш мутланымашым эртараш	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 91 стр.
О К Т Я Б Р Ь 4 А Р Н Я.	1)«Кочкыш йорвар»	Икшыре-влакым марий йылмыште улшо г йукым чын каласаш да ойышто ойыркален моштымашым вияндаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочаadyште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 90 стр.
	2)«Эгерче» марий калык йомак	Марий йылмын ямжым,ойыртежым йомак гоч ончыкташ	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 74 стр.
Н О Я Б Р Ь 1 А Р Н Я.	1)«Йолчием»	Йоча-влакын мутерыштым у шомак- влак дене пойдарымаш пашам шуйымаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочаadyште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996
	2)«Ургызо» Н. Ялкайн	Пашалан изинек тунемаш кулмо нерген мутланымашым эртараш	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенкоков В.Б. «Йоча адыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 145 стр.
Н О Я Б Р Ь 2 А Р Н Я.	1)«Айдеме»кап-кыл ужаш	Икшыве - влакым шке кап-кыл нерген утларак пален налаш кумыландаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочаadyште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 61 стр.
	2)Е. Пермяк «Петян вашмутшо»	Ньога-влакын ойлымашын содержанийжым марла шке шомак тене каласен моштымаштым вияндаш Кертме пашам изинек ышташ кулмо нерген мутланымашым эртараш	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 95 стр.

Н О Я Б Р Ь 3 А Р Н Я.	1)«Вургем»	Йоча-влакын мутерыштым вургем тема дене кылдалтше шомак-шамыч дене пойдараш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996
	2)В. Осеева «Эрге-влак»	Лудмо почеш йоча-влакым шке шомак дене содержинийым каласкалаш туныкташ	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенеков В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 145 стр.
Н О Я Б Р Ь 4 А Р Н Я.	1)«Сурт пече»	Икшыве влакым йырым-ваш улшо предмет-шамычым ончыктышо шомак-влак дене йылмыштым пойдараш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 46 стр.
	2)«Кудывечым ко уштын»	Тиде ойлымаш гоч ача-авалан полшаш йоча-влакын кумылыштым вияндаш	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 107. стр.
Д Е К А Б Р Ь 1 А Р Н Я.	1)«Теле»	Теле толмо дене пуртусышто лийше вашталтыш нерген йоча-влакын ойлен моштымыштым вияндаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 73 стр.
	2)Шабдар О. «Первый лум»	Йоча-влакым пуртус моторлыкым эскераш кумылыштым вияндаш	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенеков В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 163 стр.
Д Е К А Б Р Ь 2 А Р Н	1)«Жап»	Ньога –влакын йырым-йырысе илыш нерген шинчымашыштым утларак шараш да келгемдаш, нунын уш-акылыштым пусемдаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 110 стр.
	2)«Могай жап» Емельянов И.	Емельяновын почеламутшо гочын ныл пуртус пагытын ойыртемже дене	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенеков В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий

Я.		палдараш, марла лудмым кольштын умылаш туныкташ	книга издательство,1990 161 стр.
Д Е К А Б Р Ь 3 А Р Н Я.	1)«Телым уремыште»	Телымсе йоча-влакын модын юарлымыш нерген шке семын каласен моштымыштым вияндаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 78 стр.
	2)«Кушкеш лум курык» Янгельдин А.	Икшыве-влакын марла лудмым кольшташ кумыландаш, интонацийым да дикцийым саемдаш	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 164-165 стр.
Д Е К А Б Р Ь 4 А Р Н Я.	1)«У ий»	Йоча-влакым шке шомак дене илышыште лийше событий нерген каласкален моштымыштым вияндаш, шушаш пайремым йывырген вашлияш кумыландаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 70 стр.
	2)«Вот тиде елка!» Н. Ялкайн	Марий йылмын ямжым, ойыртежым Н.Ялкайнын ойлымашыж гоч ончыкташ, йодыш- влаклан грамматически чын вашешташ туныкташ	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 166 стр.
Я Н В А Р Ь 1 А Р Н Я.	1)М. Казаков «Елка»	Казаковын почеламутшо гоч марий йылме дене воз-ымо произведенийла деке йоча-влакым мелын савырнаш кумылындаш	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990
	2)Ю. Чавайн «Январь-эн юшто тылзе»	Икшыве-влаклан сылнымут произведенийын содержанийжым прогулкышто эскерымаш годым чынлыкшым тергаш туныкташ, ончыктымо суретым лончылымаш	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 169 стр.
Я Н В	1)«Курыкышто»	Йоча-влакын курыкышто темылан келшыше ой- влакым грамматически	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий

А Р Б 2 А Р Н Я.		чын чонаш да шонымашым курылтде ойлаш туныкташ	йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 68 стр.
	2)«Курык гыч водем» В. Крылов	Йоча-влакым марла лудмым колышт моштымаштым вияндаш,Крыловын почеламутшым наизусть тунемаш кумыландаш	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 123 стр.
Я Н В А Р Б 3 А Р Н Я.	1)«Суртышто»	Суртышто тема дене кылдалтше шомак-влакым икшыве- шамыч дене ушештарен пенгыдемдаш, марла мутланаш кумыландаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 37 стр.
	2)«Павлик молан шортын» Сухомлинский М.	Йоча-влакын шке шижмашыштым лудмо произведенийын содержанийже почеш каласкален моштымаштым вияндаш	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенкоков В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 148 стр.
Я Н В А Р Б 4 А Р Н Я.	1)«Кайык-влак телым»	Икшыве-влакын мутерыштым у шомак- влак дене пойдараш, уремыште модмо годым палыме кайыкым марла лумдаш кумыландаш	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996
	2)«Кайык-шулдыран танна»В. Горохов	Киса» почеламутым шарнен кодаш кумыландаш	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 115 стр.
Ф Е В Р А Л Б 1 А Р Н Я.	«Сурт вольык» «Пий ден агытан» марий калык йомак	Икшыве-влакым илыш да лишыл предмет дене палдарыме годым йылме лывыртыме пашам эртарымаш. Йоча-влакым калык ойпого деке шумандаш.	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 43 Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 79 стр.
Ф Е В Р	«Янлык» «Меран» марий калык йомак	Ньога-влакын йырым- йырысе илыш нерген шинчымашыштым утларак шараш да	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш»

А Л Б 2 А Р Н Я		келгемдаш.	Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 48 Қрылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 82 стр.
Ф Е В Р А Л Б 3	«Ме модына»	Коча –кованан изи годсо модмашышт дене йоча- влакым палдараш,кап- кылыштым шуараш кумыландаш.	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 48
А Р Н Я	Қрылов В. «Шыргыжше пеледыш»	Изинек йоча - влакым паша деке шумандаш, турло пакча кушкыл нерген уым да онгайым пален налаш тараташ	Қрылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 96-97 стр.
Ф Е В Р А Л Б 4 А Р Н Я.	«Рывыж, меран да агытан» йомакым ямдылаш да модын ончыкташ	Йоча - влакын интонацийыштым да дикцийыштым йомакысе герой - влакын йукуштан кулеш семын вашталташ туныкташ, йомакым ача-ава ончылно модын ончыкташ	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 141-145
М А Р Т 1 А Р Н Я	«Яндар юж, леве вуд, чевер кече- тазалык пече» «Кечым помьжалтеныт» Марий калык йомак	Икшыве- влакым тазалыктыштым кертме семын пеныдемдаш кумыландаш Йоча-влакым поро пашам ышташ, сай кумылым ончыкташ кумыландаш.	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 стр 96 Қрылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 76 стр.
М А Р Т 2 А Р Н	Шошо Сергей Эчан «Шошо»	Йырваш пуртусым икшыве – влакым эскераш кумыландаш, йоча – влакын йылмыштым у шомак – влак дене пойдарымаш Марла возымо сылнымут произведенийым лудмым	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 106 Сапаев В .Ф., Захарова

Я		колышт мошташ йоча- влакым кумыламдаш, шошо тургым годым ача - авалан кертме семын полшаш тараташ	В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 171 стр.
М А Р Т З А Р Н Я	«Арулык узгар» В.Крылов «Арулык але ару лук нерген шомак»	Шкем арун да чаткан кучаш кулмо нерген йоча- влакын марла ойлен моштымыштым вияндаш. Шовын почеламутым наизусть тунемаш кумыландаш.	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 95 Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 Стр 115
М А Р Т 4 А Р Н Я	«Мый, тый, тудо...» М.Элкенин «Кунам шокшо толеш»	Йоча-влакын йылме поянлыкштым олмештыш мут дене пойдарымаш. Ньога – влакым шке шомак дене марла сылнымутан произведенийым каласкалаш туныкташ	Иванова З. К.,Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 95 Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 Стр 100
А П Р Е Л Ь 1 А Р Н Я	«Сандалыкыште – икымше» «Калаче» чуваш калык - йомак	Шочмо элна дене кугешнаш икшыве – влакым кумыландаш, сандалыкыш эн первый чонештыше калыкна дене кугешнымаш шижмашым лукташ. Турло национальностян икшыве - влак коклаште келшымаш шулышым, пагалымаш кумылым былжташ, чын айдемым ончен куштымаш шотышто пашам эртараш.	Сапаев В .Ф., Захарова В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште » Йошкар-Ола: Марий книга издательство,1990 Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш,1994 Стр 76-77

А П Р Е Л Ь 2 А Р Н Я	«Ме модына»	У йук дене йоча-влакым палдарымаш, тудын йонгалтмыжым шижаш туныкташ	Иванова З. К., Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 32
А П Р 2 А	«Пырыс иге» Л.Н Толстой	Марла ойлымым, лудмым йоча-влакын колыштын умылымашыштым вияндымаш, марла ойлен моштымашым шуарымаш паша.	Сапаев В.Ф., Захарова В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште» Йошкар-Ола: Марий книга издательство, 1990 138 стр.
А П Р Е Л Ь 3 А Р Н Я	«Лу марте» «Лумыштым каласе» Р.Петухова	Йоча-шамычын йылме поянлыкштым чот мут дене пойдарымаш паша Марий йылмын ямжым, ойыртежым шижаш йоча -влакым кумыландаш, марла туштен возымо почеламут корныла деке шумандаш.	Иванова З. К., Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 94 Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш, 1994 Стр 119
А П Р Е Л Ь 4 А Р Н Я	«Чодыраште» В.Орлов «Чодыраште»	Пуртусым аралаш йоча-влакым кумыландаш, шочмо кундем дене кугешнымашым йоча чонышто шочыкташ Марий йылме дене возымо произведенийым колышташ кумыландаш, йылме поянлыкым у шомак-влак дене пойдараш	Сапаев В.Ф., Захарова В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште» Йошкар-Ола: Марий книга издательство, 1990 Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш, 1994 Стр 116
М А Й 1 А Р Н Я	«Олыкышто» М. Казаков «Олыкышто»	Йоча - влакын йырым-йырысе илыш нерген шинчымашыштым утларак шараш да келгемдаш Миклай Казаковын почеламутшо гочын марий йылмын ямжым йоча –влаклан	Сапаев В.Ф., Захарова В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште» Йошкар-Ола: Марий книга издательство, 1990 Сапаев В.Ф., Захарова В.С., Исенекоев В.Б. «Йоча садыште»

		ончыкташ, нине корнылам шарнаш кумыландаш	Йошкар-Ола: Марий книга издательство, 1990 173 стр.
М А Й 2 А Р Н Я	«Сенымаш кече» Г.Матюковский «Сенымаш кечын»	Шочмо калыкнан, кочакванан тыныслыкым аралымашке пыштыме надырышт дене кугешнаш тараташ. Матюковскийын почеламутшым йоча-влакым шарнаш кумыландаш, тудым каласкалме годым йоча-влакын интонацийышт да дикцийышт дене пашам ышташ.	Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш, 1994 Стр 120
М А Й 3 А Р Н Я	«Кенеж» Айста модына пырля Гр. Иванов	Кенеж лишемме дене пуртусышто лийше вашталтыш-влак нерген йоча-влакым марла ойлен моштымаштым вияндаш Йоча-влакын ваш-ваш келшен, пырля модын моштымаштым вияндаш, янлык тема дене шарныме мут-влакым кутырымо годым кучылташ туныкташ.	Иванова З. К., Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 115 Крылов В.В. «Сескем» Йошкар-Ола марий книга савыктыш, 1994 Стр 123
М А Й 4 А Р Н	Иктешлымаш	Йоча-влакын шинчымаш дене моштымашыштым тергымаш.	Иванова З. К., Кошкина Л.И. «Йочасадыште марий йылмым туныктымаш» Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш 1996 Стр 120-122